

משרד החינוך
האגף לחינוך קדם יסודי

אמנות בגן העתידי

עיסוק בחומר (חומר) מגיל 3 עד 6

ביטוי אישי

סיגל עמיר - מדריכה ארצית לאמנות
האגף לחינוך קדם יסודי
ומנחות המוזה - אמנות בגן העתידי

חומר – חֶמֶר מה ההבדל ?

”עֲשֵׂה בַחֶמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר” (ספר ירמיהו)

חֶמֶר : 'אספלט' או 'ביטומן', המצוי באזור ים המלח.

על פי המקרא **חומר** (**חֶמֶר**) : סוג של אדמה המשמשת לעשיית כלים.
כיום, רבים משתמשים במילה **חֶמֶר** וכוונתם ל-**חומר**.

אפשר אפוא ללמד זכות על מי שיוצרים ב**חֶמֶר**,
אבל זכות גדולה יותר יש למקפידים ליצור ב**חומר**...

(האקדמיה ללשון העברית)

חומר

טבעי אדמתי, ראשוני

שימש את בני האדם משחר האנושות לפני אלפי שנים, ליצירת כלים ולפיסול

מתוך התערוכה: **סביבה מספרת** ב"חדר הסקרנות" שבמוזיאון התרבות הירמוכית בקיבוץ שער הגולן

מתוך התערוכה: **סביבה מספרת** דיורמה המשחזרת את ראשית החקלאות והביות.
עשויה מחומרים טבעיים - אדמה חומר וצמחים שנאספו בסמוך לחפירות
(עיצוב הדמויות – חווה ברייר, עיצוב החלון - עופרי דר ונטע דר)

**חומר הוא אמנותי, פיסולי
ומה יש בו עוד לילדים? ...**

התנסויות חושיות, ריגושיות וקוגניטיביות

מאפשר למידה וביטוי אישי בכל הגילאים מתוך ניסוי וטעיה, חקר וגילוי

מזמן תהליכי זכירה ולמידה

מקדם תהליכי חשיבה ותפיסה

כשהילד מקשר בין תנועה שלו עם החומר לעקבות שנוצרו בחומר בעקבותיה

הקלט החושי מעובד במוחו וכך הגירוי הופך למידע

המידע יעובד ויהפוך לייצוג זמין ומוכן לשימוש

חושי העור קולטים **לחץ, קור, חום, רטיבות ויובש**. ומתקיימת גם **תחושה עמוקה** (פרופריאוצפטיבית)

פועלים גם - **חוש הריח, הראייה והשמיעה**

מכלול התחושות פועלות **באינטגרציה בין חושית**

ומה עוד בחומר לילדים...

מאפשר ריכוז

שכלול של המוטוריקה העדינה ותיאום עין יד

תחושות מענגות, כחלופה אפשרית להנאה שגרמו לו הפרשותיו בטרם נטבע
ממנו לוותר עליהן

מקדם מיומנויות הקשורות בסדר וארגון כגון הרגלי עבודה

עיסוק מהנה, מאד מהנה...

זה קורה במפגש חוזר ונשנה עם חומר...

נדרשת התנסות באופן קבוע ורציף

הלכה למעשה - כיצד?

פעילות חופשית בחומר

חלק משגרת היומיום בגן

להבעה יצירתית

פשוט נאפשר...

חומר יהיה זמין לילדים ביומיום, באופן קבוע
רצוי שולחן עגול לאינטראקציה בין הילדים

אפשר במרחב הגן או בחצר

לאחר התנסויות רבות ללא מבשירים, אפשר להוסיף כלי כיוור, כותש שום וכלים אחרים
לא מומלץ להוסיף אביזרים לחיבורים ולקישוט
בכדי לא לאבד מיתרונות החומר והערך האמנותי פיסולי נשאיר את היצירה ללא תוספת

מים מוספים במהלך העבודה מקלקלים את יתרונות החומר.
למניעת התייבשות ניתן להניח על השולחן **ספוג לח ולהרטיב קלות את האצבעות**

בגן אין צורך בשרפת החומר להקשייתו.
אפשר ליבש באוויר. לאחר הייבוש ניתן למרוח דבק פלסטי שקוף או לקה

בצק ופלסטלינה אינם מהווים תחליף לחומר...

חומר : מוצק פלסטי, המשנה את צורתו בהשפעת לחץ חיצוני, **מבלי לחזור לצורתו הקודמת.**

בצק : גמיש ואלסטי מאוד לכן **עקבות אצבעותיו ותנועותיו של הילד משתנות**

ומטשטשות וכך יתקשה לתפוס ולזכור את עקבות פעולתו.

פלסטלינה : מושפעת משינויי טמפרטורה,

מתאימה לעבודות קטנות ועדינות של **מריחה ופיסול זעיר** ואיננה מתקשה ביבוש.

חשוב להנגיש לילדים חומר בכל יום, ללא קשר לעיסוק בפלסטלינה או בצק!

כיצד נכין את החומר לעבודה, כיצד נשמור עליו...

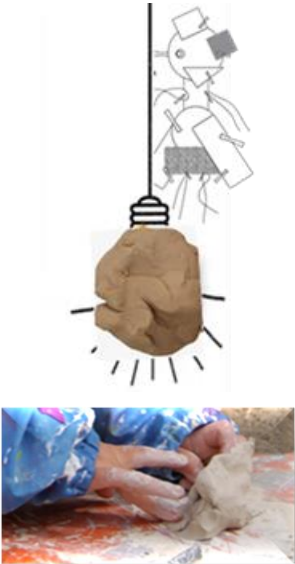
- **נחתוך את החומר לגושים** (בגודל אגרוף של ילד לערך), בקלות בעזרת חוט ניילון (חוט דייג) מתוח הקשור לשני חרוזים לאחיזה נוחה.
- **נניח את הגושים בקערה, מעליהם מטלית לחה** במהלך העבודה. נזמין את הילדים לקחת מהקערה ולכסות חזרה במטלית את שאר הגושים.
- **בסיום, נארוז את שארית החומר בשתי שקיות ניילון** סגורות (ללא חורים) **אין צורך לשמור במטלית לחה** (נמנע התפתחות עובש וריח לא נעים).

פיסול בחומר סביב השולחן – הבעה יצירתית ואינטראקציות חברתיות

פעילות בקבוצה קטנה

נשב סביב שולחן, לכל הילדים גוש חומר להתנסות (גם לגננת)

נשוחח: מה אנו חשים? מה קורה לחומר?

נתנסה ונתאר במילים: בעבודה עם חומר אפשר -

לטפוח, לשטח, ללטף, למעוך, לגלגל, לחורר, לצבוט, ללחוץ להדק, לשטח, לחרוץ ולחרוט

(עם האצבעות והציפורניים) לגרוע מהחומר או להוסיף

נשאל את הילדים – מה עוד אפשר?

נבדוק עם הילדים:

מה קורה לחומר כשמתייבש?

האם כדאי לעצב דק כמו בפלסטלינה או בצק?

לכל אורך הפעילות

חשוב לא לכוון את הילדים להכנת תוצר מסוים. הם יעשו כרצונם

בחומר עובדים **עבה**...

פיסול בחומר ומעגל השנה - ללא הכוונה

אם, לקראת חג משחקים ומשוחחים אודות מנהגיו וסמליו

בחורף שרים ומספרים על גשם מטירות ועננים

באביב על הפריחה, ועוד...

הילדים כבר ידעו מה לעשות בחומר...

הניחו להם לפסל כרצונם על פי רעיונותיהם

ובני 3 ?

פשוט הניחו להם להתנסות בחומר ללא הכוונה, ללא קשר למעגל השנה

הכוונת הילדים להפקת "תוצרים" בכל גיל חוסמת את הביטוי האישי, הרגשי
ומרחיקה את הילדים מהתנסות ומיוזמה, מחקר וגילוי ומהעזה
הכוונה חוסמת את חדוות היצירה
ומחזקת את תלות הילדים במבוגר

כשילדים מפסלים בחומר

הכל אפשרי

נקבל כל יצירה של הילדים, גם אם יש בה מעיכה אחת קטנה...

כך נטפח את המוטיבציה ליצור את היצירה הבאה

ואת ההתפתחות היצירתית

